

ԵՐԵՎԱՆԻ ՏՈՒՆՆԵՐԻ ԿՐԹԱՆՈՒԹՅԱՆ ԿԵՆՏՐՈՆԻ ԿԵՆՏՐՈՆԻ ԿԵՆՏՐՈՆԻ

ՄՇԱԿ

Տարեկան գինը 10 ռուբլ, կես տարվանը 6 ռուբլ:

Թիֆլիսում գրվում են միմիայն խմբագրատան մէջ:

Ստորագրողները դիմում են ուղղակի
Тифлис. Редакция „Мшак“

Խմբագրատունը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ
(Բացի կիրակի և աօն օրերէն):

Յայտարարութիւնները ընդունվում են ա մեն լեզուով

Յայտարարութիւնների համար վճարում են
խրաքանչիւր բառին 2 կօպէկ:

ԲՈՎԱՆԳԱՌԻՑԻՆ

Քաղաքական վերջին անցքերը:—Ներքին
տեսուչութիւնը: Նամակ Շուշուց: Ներքին
ուրբի: Արտաքին տեսուչութիւնը: Ֆրանսիա:
Կերական: Արտաքին լուրեր: «Մշակի» հեռա-
գիրները: Յայտարարութիւնները: Ֆեյլի և տօն:

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ՎԵՐՋԻՆ ԱՆՑ- ՔԵՐԸ

Խրաքանչիւր տարի սահմա-
նադրական կառավարութիւնները
բաժանում են ժողովրդի ներկա-
յացուցիչներին մի քանի գրքեր,
որոնց մէջ հաւաքված են դիպլո-
մատիական դոկումենտներ քա-
ղաքական և ներքին զանազան
հարցերի վերաբերութեամբ: Կա-
ռավարութեանց կախված է չը
հրատարակել այս կամ այն դիպ-
լոմատիական դոկումենտ, նրա

ՖԵՆԻՏՈՆ

Իմ վերջին ֆելիետօնս:—Աօրացին յայտնի
մարդ է դառնում:—Հայի նախանձը:—Ա. քա-
ղաքի օրիորդի նամակը:—Իմ խորհրդները գա-
նառու օրիորդներին:—Վաճառականներ և կա-
ռուածատէրեր:—Ինչպէս պէտք է որտալ այդ դա-
տարկներին պատկանող փեսացուներին:—Գար-
ձեալ օտարուհիներ և հայուհիներ:—Բաժինը չու-
նեցող օրիորդների համար պատկաւը դժուարու-
թիւնը:—Բաժինը տեղ պաշտօններ աղջկան
դպրոցներում:—Հողաբարձուներ դաւաճական
քաղաքներում: Պատկաւ և անպատկաւ հողաբար-
ձուներ:—Թիֆլիսի նորութիւնները:—«ՕՅՕՐԵ»
և «Մշակ» լրագրի մէջ թուրքերի մասին պոէմի-
կան:—«Մշակի» խմբագիրը և «ՕՅՕՐԵ» լրագրի
խմբագրութիւնը:—Իմ պարտականութիւնը մի բա-
րեկամի պատճառով:—Գրական մտայն և արա-
բական տառերը:—Պարսկերէն լեզուով հեռա-
գիր և ձայններ:—Թիֆլիսի Գրական սկան-
զալը:—Թայրոյթ, Աշտարակի և Իրաւագէտ Եւան-
գելով:—Իրաւագէտները ուղիղ կազմակերպու-
թիւնը:—Քաղաքագլուխ Կիպիանի տարրական
ուսումնարանի ուսուցիչ է դառնում:—Մի այլ
իրաւագէտ և գերեզմանատնիկ խնդիրը:—Մեր
բնագէտները:—Պ. Ա. Նահապետեան և նրա
զաղախիքը:—Գերեզմանատնիկը և մեր մօզնի
երկաւարները ու օրիորդները:—Տի ուր մտքեր,
—Շինվող թատրոն:—Պերճ Պաօշի անց ուղիղ
է ասել:—Ազուլեցիներ և ուրիշ քաղաքների
հայեր:—Գրողի պատիճը:

Իմ վերջին ֆելիետօնս (№ 183) հասարակու-
թիւնը օտարի հաւանքը: Ամեն կողմից լսում
եմ զուստանջներ: Թերթը ձեռքից ձեռք էր
անցնում, ևս սաստիկ հարտացել եմ, ես սաս-
տիկ երջանիկ եմ զգում ինձ... Բայց վախե-
նում եմ, որ ուրիշ անգամ ինձ չի աջողվի այդ
տեսակ ֆելիետօնս...

Այդ ֆելիետօնի առիթով ամեն կողմից թէ
բերանացի և թէ դրուար շնորհակարութիւններ
և շնորհակարութիւններ եմ ստանում... Այն,
Ասիացիին յայտնի մարդ է դառնում: Մեր
մէջն ասած, կարծեմ «Մշակի» խմբագիրը սկսում
է ինձ նախանձել... Չէ որ սե նախանձը հայի
յատկութիւնն է:

Մանաւանդ ինձ կարելի է նախանձել այն
պատճառով որ հայ օրիորդներ սկսեցին ինձ
դիմել նամակներով, խորհուրդներ հարցնելով ին-
ձանից:

Օրինակ Ա. քաղաքի մի օրիորդ գրում է ինձ
հետեւեւ նամակը:

զաղախի պահելը պետութեան
շահերի համար օգտուէտ համա-
բելով:

Նորերումս Փրանսիական կա-
ռավարութիւնը հրատարակեց իր
«Ինքն գիրքը», որ հաւաքածու
է դիպլոմատիական դոկումենտնե-
րի: Այդ գրքի բովանդակութիւ-
նը շատ վատ տպաւորութիւն
գործեց անգլիական կառավարու-
թեան վրա, որովհետև նրա մէջ
պարունակվում է Փրանսիական
արտաքին գործերի մինիստր Ա. Կա-
ղինգտօնի և մարկիզ Սալիսբի-
րիի ամբողջ գրադրութիւնը Կիպ-
րոս կղզին Անգլիային սեփակա-
նացնելու մասին և առհասարակ
գիրքը ակներև ցոյց է տալիս
Փրանսիական կառավարութեան
տրամադրութիւնը Բերլինի կօն-
գրէսի ժամանակ: Այդ գրա-

«Պ. Ասիացի. Գուք խորհուրդ էք տալիս մեզ
օրիորդներին ինչպէս պէտք է վարվեք փեսա-
ցուներ որտալու համար, բայց փեսացուների
թոււմ յիշում էք միմիայն զինուորականներին,
բժիշկներին և աղօլօկատներին, իսկ հասարակու-
թեան ուրիշ դասակարգերին պատկանող փեսա-
ցուների հետ ինչպէս պէտք է վարվիլ:—այդ
չէք յիշում: Մենք Ա. քաղաքի օրիորդներս մո-
լորված ենք մնացել... Ինչ անենք. ձեր ցոյց
տուած միջոցը մեզ անհնարին է գործ դնել,
որովհետև մեր օրորմնլի քաղաքում ձեր յիշված
դասակարգերին պատկանող փեսացուներ կամ
բոլորովին չը կան, կամ շատ քիչ են: Մեր քա-
ղաքում երկու երեք հայ երկտասարդ զինու-
րականներ կան,—բայց նրանք պատկաւ չեն:
մէկ աղօլօկա կայ,—նա արդէն պատկաւ է,
իսկ բժիշկներ մեզանում բոլորովին չը կան...
Դեռ լաւ է որ մենք ամենքս առողջ ենք և
գրեթէ երբէք չենք հիւանդանում, իսկ երբ պա-
տանամք հիւանդանում ենք, զանազան պառա-
կանանց տնային միջոցներով ենք դիմում: Բայց
ես հեռանում եմ հարցից. մեր քաղաքում փե-
սացուները հասարակութեան երկու դասակար-
գերին են պատկանում՝ նրանք կամ վաճառա-
կաններ են, կամ գիւղական կալուածատէրեր:
Ասացէք, ինչպէս, նրանց ինչպէս պէտք է դը-
րաւել... ի՞նչ կարելի նրանց էլ ասել որ՝ ձեր
պարագմունքից աւելի աղիւս ես աշխարհումս
չեմ ճանաչում... դա ծարր կը լինէր. Հաւա-
տացէք, պ. Ասիացի, որ մեր նպատակը շատ
բարի է և աղօլօկաբանական է. մենք էլ ուզում
ենք գրաւել հայ երկտասարդներին և չենք կա-
մենում որ նրանք ամուսնանան օտարուհիների
հետ»

«Չեղունեցէք և այն»

Օր. Ա. Կ. Ս.

Օրիորդի պահանջը բոլորովին իրաւացի գըտ-
նելով, կաշխատեմ մի քանի խորհուրդներ տալ
այն օրիորդներին, որոնք չընպատկած են մի-
միայն վաճառականներով և կալուածատէրերով:
Նախընթաց ֆելիետօնս քաղաքային օրիորդ-
ների համար էր, իսկ այս ֆելիետօնի մէջ իմ
տալու խորհուրդները կը վերաբերվեն միմիայն
զաւառացի օրիորդներին:
Այն ինչպէս կարելի է գրաւել մի երեքա-
սարդ վաճառականին:
Ինչպէս յայտնի է վաճառականները (փոքր
բացառութեամբ) առհասարակ շատ ժլատ են.

զրույթեան և տրամադրութեան
ծածկելը չափազանց ձեռնտու էր
անգլիական կառավարութեան հա-
մար, որովհետև այդպիսով նա
պաշտօնական լրագիրների միջո-
ցով կարող էր հաւատացնել ան-
գլիական հասարակութեանը, որ
Փրանսիան արեւելեան ինդի մէջ
գործում է անգլիական քաղաքա-
կանութեան համեմատ:

«Ինքն գրքի» հրատարակումն
ստրպեց անգլիական կառավարու-
թեանը հաշիւ տալ քաղաքական
այնպիսի հարցերի վերաբերու-
թեամբ, որոնց նա կը կամենար
հրաւիրել, որ Բերլինի կօնգրէսի
ժամանակ Փրանսիան ոչ թէ
միայն մտադիր չէր հետեւել ան-
գլիական քաղաքականութեանը և
խառնվել այդ պետութեան և

Այն օրը երբ վաճառական փեսացուն պէտք է
գայ ձեր տունը, դուք պէտք է աշխատեք որ-
քան կարելի է պարզ և հասարակ կերպով հազ-
նվիլ, քիչ բարձրացնել ձեր զգեստի փեհերը և
քշուել ձեր չորի թեւերը, որպէս թէ ամբողջ օրը
խօսանոցում էիք գործում, տանտիկնութիւն
անում, ինչեքող պէտք է թէյ պատրաստեք,
թէյ բաժակի մէջ որքան կարելի քիչ շաքար
զցեք ձեր խնայողութիւնը ցոյց տալու համար,
ձեր հրեւրի և ձեր սեփական թէյի բաժակից
տուած միջոցը մեզ անհնարին է գործ դնել,
մնացած լիմօնի կտորները հանէք և առանձին
տեղ պահէք և երբ երկտասարդ վաճառականը
կը հարցնէ թէ ինչ նպատակով էք անում այդ,
պէտք է ասէք որ հաւաքում էք այդ կտորները
նրանցից՝ մուրաբա պատրաստելու համար...

Երբ ձեզ կը դիմեն հարցնելով թէ ինչի այդ-
քան քիչ շաքար էք զցում ձեր թէյի բաժակի
մէջ, դուք պէտք է պատասխանէք:
—Ես, առհասարակ փչացած չեմ, ես աշխա-
տում եմ քաղցր բաներ չուտել, որովհետև չը-
ուսայրութիւնից առհասարակ փախում եմ: Միթէ
դրա մէջն է մարդու բարդը, որ լաւ ուտի և
լաւ հազնվի:

—Իսկ ես կարծելով որ դուք, ինչպէս ամեն
օրիորդներ սիրում էք քաղցրեղեններ, բերեցի
ձեզ մի ֆունտ կօնֆետ...

—Այն, ինչի էք անում այդ տեսակ բաներ...
Ինչ հարկաւոր է փող ծախսել այդ տեսակ անօ-
գուտ բաների վրա... Բայց ես կընդունեմ այդ
ձեր ընծան, միայն այն պատճառով որ ձեր
ձեռքից եմ ստանում...

—Ուրեմն, օրիորդ դուք ինչ էք սիրում, եթէ
ոչ քաղցրեղեն էք սիրում, ոչ լաւ հազնվել...

—Այն, ես ստում եմ այն կանանց, որոնք
մախմուրի և մետաքսի շորեր են հագնում:

—Ուրեմն ինչ էք սիրում... Գուցէ թատրոն
էք սիրում: Ես ձեզ բերեցի սիրողների ներկա-
յացման համար մի սոմալի:

—Աստուած կը սիրէք, մի արեք ուրիշ ան-
գամ այդ տեսակ բաներ: Այս անգամ զնանք
որովհետև արդէն առած էք սոմալի, բայց ու-
րիշ անգամ խնդրեմ մի առնէք: Ի՞նչ հարկաւոր
է փողեր վառնել թատրոնի պէս անօգուտ բա-
ների վրա:

Եւ երկտասարդ վաճառականը հիացած դուրս
կը գայ ձեր տանից: Ինչ օրիորդ է, կասէ նա
իր քթի տակ փնթփնթալով, անն այն կիւր որ
ինձ հարկաւոր է. նա ինչպիսի է, վատնող չէ,
սոստես է, տանտիկն է, նա իմ կարողութիւնը

Ռուսաստանի մէջ եղած անբա-
ւականութիւնների մէջ, այլ նրա
բոլոր գործողութիւնները հիմնված
էին ամենախիստ և անկողմնա-
պահ չէզոքութեան սկզբունքի վրա:
Գրքի մէջ տպված հեռագիրնե-
րից երևում է նոյնպէս, որ ան-
գլիական արտաքին գործերի մի-
նիստը անբաւական էր Փրան-
սիական կառավարութեան ընդու-
նած այդ վճռից:

«Ինքն գրքի» հրատարակվե-
լուց յետոյ բոլոր գոյների Փրան-
սիական լրագիրները սկսեցին գո-
վել կառավարութեան բռնած ըն-
թացքը, ասելով, որ Փրանսիայի
համար բոլորովին ձեռնտու չէ օգ-
նել այնպիսի մի պետութեան, որ
հողում է միայն իր շահերի հա-
մար և որ ոչինչ օգնութիւն չը
հասցրեց Փրանսիային այնպիսի

կը ինչպէ. նա ինչպիսի փեսան մէջն է գտնում
ամենաբարձր բարդ:

Այն ինչպէս պէտք է վարվի վաճառականի
հետ իսկ երբ որ պատկեցեք,—այն ժամա-
նակ ձեր դիմող հանեցէք և սկսեցէք վատ-
նել ձեր մարդու փողերը ալ և ձախ... թող նրա
շանք դուրս գայ, ձեզ ինչ...

Այժմ անցնենք գիւղական կալուածատիրոջ
Նրա հետ գործուենայր շատ հեշտ է. հարկաւոր
է որ օրիորդը անդադար իրան զգված ցոյց
տայ քաղաքային կեանքից:

—Օրիորդ, կը բաղաւորացնէք ինձ այսօր
և կերթաք ինձ հետ այս գիշեր կուրբ, այնտեղ
պարանանդէս է այսօր և կարծեմ սիրողներ մի
փոքրվիլ էլ կը ներկայացնեն:

—Այն, ինչպէս, սիրելի պարոն, ազատեցէք
ինձ այդ դուրսդութիւններից: Գուք չէք կարող
ձեզ երևակայել ինչքան ես զգվել եմ այդ քա-
ղաքային միակերպ, սիրտը պատռող, լիմար
կեանքից:

—Իսկ ես, ընդհակառակն, այնպէս հաղիւ իմ
գիւղից քաղաք եմ դալիս, որ ուզում էի քիչ
զուարճանալ, ասում է կալուածատէրը, ուզում
էի գնալ կուրբ, բայց որ չը կորցնեմ ձեր հասա-
րակութիւնը, համարձակվեցայ ձեզ էլ խնդրել
ինձ հետ գալու:

—Եթէ իմ հասարակութիւնը ձեզ համար հա-
ձելի է, պատասխանում է օրիորդը փոքր ինչ
կարմրելով, աւելի լաւ է տանը մնանք, միայն
թէյ կը խմենք և կը խօսենք:

—Միթէ դուք այդքան ատում էք քաղաքը
և նրա կեանքը: Գուցէ այն պատճառով է որ
մեր քաղաքը փոքրիկ, զաւառական քաղաք է,
իսկ դուք կը կամենայիք գուցէ ապրել մի մեծ, չը-
քեղ քաղաքում, մայրաքաղաքում...

—Այ, հաւատացէք որ մեծ քաղաքում ես
աւելի էլ կը տխրիլ, ես այնտեղ դարդից գուցէ
կը մեռնիլ: Չէ, իմ իղէալը գիւղն է, գիւղը իր
անտառներով, դաշտերով, կովերով և աշխարհե-
րով: Ես ամեն օր ինքս կովերին կը կթէի, հա-
ւաւերին կը կերակրէի, երեկոյեան կը զուարճա-
նայի մէնակ, կամ սիրելի մարդու հետ լուսնի
վրա նայելով... Եւ այդպիսով կատարելապէս
քաղաքուր կը լինիլ և կը մոռանայի ամբողջ
աշխարհը...

Միամիտ գիւղական կալուածատէրը հիացած
և բոլորովին սիրահարված է դուրս գալիս օրիոր-
դի տանից:

—Ի՞նչ աղիլի է, ասում է նա ինքն իրան

կրիտիկական րուպեում, ինչպէս 1870 թուականի պատերազմն էր:

Անգլիական լրագիրները ընդհանրապէս պատերազմ են այդ ընթացքը: Կոցա կարծիքով Ֆրանսիան մեղաւոր կը լինի, եթէ Ռուսաստանը չը կատարէ ի ներքին կոնգրեսի վճիռները: Կոցա կարծիքով Ֆրանսիայի շահերը պահանջում են, որ նրա կառավարութիւնը գործէ անգլիական կառավարութեան քաղաքականութեան համեմատ:

Դեռ նորերումս մի չարագործ ձեռք բարձրացրեց սպանիական Ալֆոնս թագաւորի վրա: Այժմ բողջ Աւրոպան գտնուում էր այդ չարագործութեան ծանր տպաւորութեան տակ և յանկարծ հեռագիրը հաղորդում է, որ մի ուրիշ չարագործը գտնուելով վերադարձել է Իտալիայի թագաւորին և նրա առաջին մինիստրին: Զանցաւորը, որի անունն է Ֆրիւանի Պասսաւանտէ, առաջ հաւատացնում էր, որ ոչ մի ընկերութեան չէ պատկանում, այլ ձեռք է բարձրացրել Իտալիայի թագաւորի վրա այն

ինչ ազնիւ, բնական, քաղաքային դատարարութեամբ չը փչացած հակումներ ունի նա՝ կովեր, հորթեր, ոչխարներ, լուսին, դաշտեր և հաւեր, —անն նրա իրէպար. և սորա հետ մի սիրած մարդ... Վաղը անպատճառ առաջարկութիւն եմ անուն նրան. դա այն կինն է որ ինձ հարկաւոր է...

Անխտեցէք միայն պատկով, օրիորդներ, իսկ երբ պատկով կը լինէք, կարող էք ցանկ ձեր ամուսնուն իր գիւղի մէջ, իր ոչխարների, հաւերի ու լուսնի մէջ տեղ, իսկ ինքնեք կարող էք բնակվել մայրաքաղաքում:

Ան ինչպէս պէտք է վարվել փեսացուների հետ. Ետպեցէք հայ օրիորդներ, եթէ ոչ բոլոր հայ երիտասարդները, կրկնում եմ, կը սկսեն պատկով օտարուհիների հետ, իսկ դուք կը մնաք չոր ու ցամաք... Օտարուհիները արդէն վաղուց դիտեն իմ ձեզ ցոյց տաած գիտութիւնը, նրանք շատ ճարպիկ կերպով դիտեն քաշել տըր-զամարդիկները այդ տեսակ թող թեւերը, այնպէս որ մարդիկ համոզված են լինում որ կինը նրանց վրա սաստիկ սիրահարված է, քիչ է մը նուստ իրանց գրուին են կտարում այդ տեսակ կնոջ համար, որ իր սրտում բոլորովին ուրիշ հայիւներ ունի և իրան իրան ծիծաղում է միամիտների վրա...

Իսկ մեր օրիորդները այդ արհեստը չը գիտեն...

Մանաւանդ դժուար է պատկով այն մեր օրիորդներին, որոնք փոքր բաժինը ունեն, կամ բոլորովին բաժինը չունեն:

Թէև վերջին ժամանակները գաւառական քաղաքների հայ աղա ծնողները մի միջոց են գտել այդ տեսակ ցաւին դարման անել, իրանց ընտրել տալով իրանց քաղաքի հոգևոր կամ ծխական դպրոցի հոգաբարձու, որպէս զի կարողանան պատկով երիտասարդներին հովանաւորել, նրանց կամ տեսել, կամ վարժապետների տեղեր տալ... բայց ասում են որ այդ էլ չէ օգնում: Ետ անգամ հոգաբարձուի աշխատանքով դըպրոցում պատու ստացած երիտասարդը օրինաւոր կերպով խաբուս է հոգաբարձուներին: Հէնց որ պատու ստացաւ, —պատկովում է մի որ և է օրիորդի հետ, բայց ոչ թէ հոգաբարձուի աղջկայ կամ քրոջ հետ...

Չէ, մեր օրիորդները պէտք է վերջապէս սովորեն ինքնագործունէութիւն: Եթէ ոչ, փեսացուներին բաժինի տեղ պատուներ տալը նոյնպէս մի անգամ իր վերջը կունենայ, երբ

պատճառով, որ ինքք չէ ցանկանում, որ թագաւորներ լինեն, բայց յետոյ յայտնվում է, որ նա միջազգային սօցիալական ընկերութեան անդամ է:

Վ. Տ.

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՆԱՄԱԿ ԵՈՒՇՈՒՅ

30 հոկտեմբերի

Ուղարկում եմ յօգուտ Արարատեան ընկերութեան 13 բուլը, որը նուիրատուութիւն է մեր շուշեցիներէջ: Խնդրեմ ի իւրախոյ նուիրատուաց արժան համարէք ձեր թերթերի մի անկիւնում տպարկել սոցա անունները. — Գրիտափոր Խաչատուրեանց 1 ր. 50 կ., Աւետիս Մ. Թառուսեանց 1 ր., Խաչատուր Խաչատուրեանց 50 կ., Նատո Մազաթեան 2 ր., Մնացական Խունեանց 1 ր., Յովհաննէս Արուշեանց 50 կ., Մարգարիտ Մելիք-Շահնազարեան 1 ր., Կրավաճառ Մատթեոս-Յակովբեան 1 ր., Սարա կանչեցեանց 2 ր., Նուբար Գուլեանց 2 ր., կարապետ Տէր Գրիգորեանց 50 կ.: Գումարը 13 բուլը, իսկ փոստի ծախսը վճարել է Հմայակ Նազարեանցը:

Մեծ խմբագիր, խնդրեմ չը դարմանաք, որ 13 հազարից աւելի հայ ժողովրդից միայն կարողացայ 13 բուլը ժողովել այսպիսի մի վեճ և ազգօգուտ գործի համար: Մեր ժողովուրդը շատ առատ է ազգին օգնելու գործին խորհուրդով և լոկ խօսքերով, բայց երբ բանը գալիս է գործով ցոյց տալ, այն ժամանակ մի այնպիսի արհամարհանքով և բարկութեամբ են մերժում, որ դժբաղդ առաջարկողը երկուդից, ամբողջ ամիս-

դաւառացի հայ հասարակութիւնը կը հասկանայ աղա հոգաբարձուների խորամանկութիւնը և կը սկսի իր դպրոցների համար հոգաբարձու ընտրել միայն անպակաս և ընտանիք չունեցող տղամարդիկներին:

Ասե՛նք թէ այդ էլ լաւ չի լինի, որովհետեւ այն ժամանակ հայոց ցեղը բոլորովին էլ չի բազմանայ. ամենքը ազգային պաշտօններ ստանալու համար կաշխատեն ան պատկ մնալ, գիտնալով որ հէնց որ կը պատկվեն, կարծարվեն իրանց պաշտօնից...

Բայց բաւական է գաւառները վրա խօսել: Իմ ֆելիտեանն էլ այդպիսով կարող է գաւառական ֆելիտեան գառնալ, որ բոլորովին չէի ուզենայ...

Թողնում եմ ուրեմն գաւառները և կրկին անցնում եմ քաղաքին:

Թիֆլիսում վերջին օրերը երկու նշանաւոր բաներ են պատահել. ուստ «ՕՅՅՕՐԵ» լրագրի և հայոց «Մշակ» լրագրի մէջ կողմատեան թուրքերի պատճառով մի պոէմիկա է ծագել, իսկ Թիֆլիսի քաղաքային Դումայի մէջ մի սկանդալ է պատահել:

Խօսեմ նախ անալիսի վրա, այսինքն ուստ և հայոց լրագրի թուրքերի վրա պոէմիկայի մասին: Ես ի հարկէ ոչ «Մշակ» լրագրի խմբագրի պէս գիտնական եմ, բայց մանաւանդ իմ ուսումով չեմ կարող համեմատվել «ՕՅՅՕՐԵ» լրագրի խմբագրի և նրա աշխատակիցների բարձր գիտութեան հետ: Այդ երեկոյ գիտնականների և ամբողջ կերպարան մեծ պոէմիկայի մասին անուն ունեցող պարոնների առաջ ի հարկէ մեր խմբագիրը ոչինչ նշանակութիւն չունի, ուր մնայ թէ ես, ողորմելի Արիստի, համարձակվեմ դրանց դէմ խօսել: Ես սովոր չեմ, ես չնոր չունեմ «ՕՅՅՕՐԵ» խմբագրութեան պէս տակն ու վրա անել պատմութիւնը, սեք սպիտակ ցոյց տալ, գլխի վրա կանգնեցնել բոլոր պատմական ճշմարտութիւնները և այդ բոլորը անել այնպէս ճարպիկ կերպով, ընթերցողներին աչքերին թող փչելով, նրանց չլացնելով, ան և ձախ թափված թանաքով և սպարաւի ս մուտով նրանց աչքերը, ապա կանջները, քիթը պինդ լցնելով, որ մարդը կատարելապէս մոլորվի, ընթերցողն էլ գործի պէս խելքն ու միտքը և լողիկայի վերջին նշողը կորցնի...

Ոչ, ես այդ չնորք չունեմ ես կրկնում եմ,

ներով վախենում է նրանց մօտով անցնել: Մեր ժողովուրդը բոլորովին չէ ճանաչում և մինչև անգամ մոռացել է իր պարտքը դէպի կրօն, ազգութիւն, և այլն: Էլի հազար չնորհակալութիւն մեր կանանց, նրանք, եթէ ոչ շատ, դոնէ քիչ հասկանում են իրանց նուիրական պարտքը: Նրանք ամենայն ճշդութեամբ պահում են եկեղեցու կամ ազգի վերաբերեալ ամենայն սուրբ պարտաւորութիւնները: Ամեն մի հանդիսաւոր օր եկեղեցին լինել և լինում կանանց խառն բազմութեամբ, մինչևեւ մեր պարոններից գրեթէ հինգ հողի չեն գտնուում: Իւրաքանչիւր մէկը մեզանից թողած, կամ առաւել ևս լաւ ասած, մոռացած կրօն, ազգ, եկեղեցի, պարտաստ է մի չնչին գործ առաջ բերել, անձնական կիրքերից դրդուած վիճել միմեանց հետ:

Մեր քաղաքում բոլորովին չը կայ միաբանութիւն, կարծես թէ ամեն մարդ ապրում է լոկ իր զլիտի համար:

Տիգրան Նազարեանց

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ՓՕԹԻՒՅ եկածները մեզ պատմում են հետեւեալը: «Մի աստ օր սրանից առաջ Օղէսայից Փոթի եկող «Воробей» շոգենաւը ուսմերով և վառօդով բարձած որ ուղեկցում էին արտիկերայի մի օֆիցեր իր սուղաւաններով, Սախումի և փոթիի մէջ տեղ կտորկեցաւ և շրի տակը դէնայ իր ամբողջ բեռով և մարդիկներով: Կարողացան միայն փրկվել կապիտանը, մեքենապետը և մի նաւաստի»: Չէ կարելի չը զարմանալ որ այդպիսի նշանաւոր և սարսափելի լուր այդքան ժամանակ չը յայտնվեցաւ ոչ լրագիրների, ոչ էլ հեռագրի միջոցով: Միայն այսօր նոյն լուրը կարդացինք Յիւսայի «Телеграф» լրագրում: Զարմանալի է որ «Воробей» հին և անախտան շոգենաւի պէս մի շոգենաւին թող են տալիս դեռ ծովի մէջ երթեկեկութիւն անել, այն էլ 20,000 պուլը բեռով:

հասարակ ա սի ա ցի եմ և այդ պատճառով այդ գիտնական պոէմիկայի մէջ խառնվել չեմ կարող: Ես կը պատմեմ իմ կեանքի փորձից, իմ լսած ու տեսած մի քանի իրողութիւններ, որ ցոյց են տալիս թէ որքան անընդունակ են արաբական տառերը ընդունած լեզուները հասարակապէս զարգանալու և ամբոխի մէջ դրադիտութիւնը տարածելու:

Ան ինչ պատմեց ինձ իմ պարսկաստանցի ծանօթ հայ երիտասարդներից մինը:

«Երբ որ ես դեռ Պարսկաստանի Գավրէժ քաղաքում էի բնակվում, մի անգամ իմ մի ծանօթ մօլդայի տանը հաւաքվեցան քաղաքի գանազան գիտնական մօլդաները, և նրանց թեւում մի քանի հայ նշանաւոր անձինք, նոյնպէս և քաղաքի հայոց հոգևոր դպրոցի վարժապետներ: Խօսակցութիւնը ընկաւ ազգերի և լեզուների վրա: Մօլդան պնդում էր որ մի ժամանակ ինչպէս ամբողջ աշխարհը մասնատակաւորութիւնը կընդունի, այնպէս էլ բոլոր ազգերը արաբական տառերը կընթանան իրանց գրութեան մէջ: Ես համարձակվեցայ ընդդէմ խօսել: Մօլդան սաստիկ վրդովվեցաւ: Ես նրան հանգստացրի, առաջարկելով նրան գրող գալ որ ես մի նոր, նրան անյայտ բառ կը գրեմ արաբական տառերով, և նա չի կարողանայ կարգաւ: Նա համաձայնվեց:

«Ես վեր առի թուղթ և գրիչ և գրեցի արաբական տառերով մի նի ս ար բառը: Բայց որովհետեւ արաբական լեզուի մէջ ձայնաւորներ չը կան, ես ի հարկէ ստիպվեցայ գրել այդ բառը միայն բաղաձայններով, ուրեմն այսպէս մի ս ար և ներկայացրի թուղթը գիտնական մօլդային:

«Որովհետեւ բառի իմաստը բոլոր ներկայ գըտնված մօլդաներին յայտնի չէր, իսկ արաբերէն, թուրքերէն և պարսկերէն կարելի է կարդալ միայն այն բառերը, որոնց իմաստը առաջուց յայտնի է, այդ պատճառով իմ բոլոր գիտնական մօլդաները երկու ժամի շափ գրութիւնը էին կորուսում որ իմանան թէ այդ բառը ինչ է նըրանակում: Մէկը ասում էր մուսուտտոր, միւսը մանաստտոր, երրորդը մանխտտոր, չորրորդը մէնխտտոր, — ոչինչ միտք չէր կորսու գալիս: Վերջապէս ամենքը վճռեցին որ դա մօնաստտոր, ինչպէս յայտնի է յունական ծագումի բառ է:

«Ոչ, ասեցի ես, դուք սխալվում էք պատուկներ, այդ բառը մի նի ս ար է: Ուրեմն տեսնում էք որ արաբական տառերով գրագիտու-

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՖՐԱՆՍԻԱ

«Indépendance Belge» լրագրին գրում են նոյեմբերի 7-ին Վերսայլից հետեւեալը:

Այսօր պատգամաւորների ժողովում շարունակվում է Պոլ դը Կասանեակի ընտրութեան վեճը: Հիմա բոլոր ժողովը դարձեալ պէտք է ընկղմվել այս շնչին հերոսի վեճաբանութիւնների մէջ: Սակայն մի քանի ուրիշ ընտրութիւններ էլ կան անելու, ուրեմն այդ բոլորի համար որչափ ժամանակ է հարկաւոր: «Քննութեան ժողովը երկէ գումարկեցաւ կանոնաւորելու այն աշխատանքների ընթացքը, որ պէտք է ներկայացնէ ժողովին նա վճռեց որ մի քանի տեղեկութիւններ հէնց այս օր և եթ ներկայացվեն:

«Այդ տեղեկութիւնները երեք են. մէկը Միւնի, երկրորդը պ Բուրգուէնի և երրորդը պ դը Լա Բօշեփաբլէնի ընտրութիւնների մասին:

«Մի քանի օրից յետոյ ուրիշ չորս տեղեկութիւններ կը ներկայացվեն պ. պ. դը Ֆուրտուի, Դէկազ դը քսի, բարոն Բէյլի և Գալէնի ընտրութիւնների մասին:

Իր Ֆուրտուի ընտրութեան զեկուցումը պ. Ֆլաքէն է ներկայացնում: Նրա գործը արդէն վերջացած է:

«Բայց նախկին մինիստրը քանի օր ժամանակ խնդրեց, որ կարողանայ պաշտպանվելու պատրաստվել:

«Դէկազ դը քսի ընտրութեան մասին յետոյ կը վեճեն: Մեծ անհամբերութեամբ սպասում են վաւերացման վերջանալուն և և յի-

թիւնը տարածելու անհնարին է, երբ ձեզ պէս գիտնականներ, սպիտակ մորուքով մարդիկ, դարձեալ ձեր ամբողջ կեանքը, մինչև ձեր կեանքի վերջին շունչը էլի ան գրա գէտ էք մնում...

«Մօլդաներս սաստիկ տրեպեցան...»

Այժմ կը պատմեմ ձեզ և մի ուրիշ անցք, որ ցոյց է տալիս որքան անընդունակ են հասարակական գործի դառնալու այն լեզուները, որոնք ընդունել են արաբական տառերը:

Մի Թէհրանցի հարուստ վաճառական հեռագիր է խփում իր գործակատարին Գավրէժ (այդ երկու քաղաքների մէջ հեռագրական թիւ կայ) հետեւեալ բովանդակութեամբ և ի հարկէ պարսկերէն լեզուով:

«Շաքար դիր, լաւ կը ծախվի»:

Բայց եղանակը չըք էր, Թէհրանի հեռագրական կայարանի պաշտօնեաները արեւելեան սովորական անհոգութեամբ և ծուլութեամբ խփոյն չուղարկեցին հեռագիրը իր հասցեով, այլ մի երկու ժամ թողեցին թուղթը սեղանի վրա ընկած: Զանձերը նստեցին թղթի վրա և մի քանի տեղ ապակեանցին, այսպիսով աւելացնելով մի քանի կէտեր խօսքերի վրա:

Եւ անա ինչպէս ստացվեցաւ հեռագիրը Գավրէժում:

«Շաքար մի դիր, լաւ չի ծախվի»:

Անցնում են ամիսներ: Թէհրանի հարուստ վաճառականը անհամբերութեամբ սպասում է իր պատրիարք շաքարի գալուն: Շաքարը սկսեց թանգանալ, լաւ ժամանակ էր նրան ծախելու, իսկ երբ որ նա զարկեց հեռագիրը, այդ սպարանքը շատ էժան էր, —բայց շաքարը չը կայ ու չը կայ...

Վերջապէս վաճառականը վճռում է ճանապարհ ընկնել դէպի Գավրէժ, որպէս զի պատժի իր անհազանց գործակատարին, որ նրան իր վարմունքով այդքան նիւթական վնաս հասցրեց: Գալիս է: Գործակատարը ցոյց է տալիս նրան հեռագիրը. հեռագրի մէջ գրած էր «մի դիր»...

Զանձերը դեռ Թէհրանի մէջ նստել էին հեռագրի վրա և աւելացնելով երկու կէտեր «դիր» և «լաւ կը ծախվի» բառերին, փոխել էին նրանց իմաստը, այնպէս որ հեռագիրը այսպէս փոխակերպու. «մի դիր» և «լաւ չի ծախվի»:

Ասում էին որ Թէհրանի հարուստ վաճառականը ուզում էր դատ սկսել հեռագրական կայարանի դէմ, անելով թէ կայարանը իրաւունք չունի այսքան ճանձեր պահել իր բնակարանի մէջ:

լաւի ժողովը կամենում էր մտաւորապէս ղեկեմաններ կէսին բաժանել, որ կարողանայ ուրիշ հարցերով զբաղուիլ: Նա բաժանվելուց յետոյ ամենից առաջ կամենում է բերձրի հարցով զբաղուիլ և յետոյ ծովային վաճառականական օրէնքով:

«Հէնց նստի սկզբից սկսած՝ վերնատները լքված էին, ընդունարանում էլ տեղ չը կար, հուսարները ստիպված էին ուժով պահպանել հետաքրքիրներին փողոցներում:

«Հագարաւոր հակառակորդներ ու կուսակիցներ կամենում են իմանալ թէ կը հաստատուի՞ արդեօք այդ հրէշը թէ արդարացիութիւնը, հասարակական կարծիքը արդեւքներին կը պատահի: Եւրաքանչիւր պատգամաւոր շրջապատված էր քսան ընտրողներով: Նոյն եսկ սենատորներն էլ թողնցին իրանց աթոռները և շտապեցին գնալ տեղ բռնել պատգամաւորներին ժողովէ այն վերնայարկերում, որոնք նշանակված էին զբանջ համար:

Նիստը սկսվեց ժամը 3 և 35-ին:

Պ. Պոլ զը Կասսանեակ բարձրանում է ամբիոնի վրա:

—Արդէս զի ի չարն չը գործածէ ժողովի բարեմտութիւնը, սասց նա, նա կը համառօտէ իր պաշտպանութիւնը: Բայց իր ճառը սկսելուց առաջ նա խնդրեց որ քննութեան յանձնաժողովի անդամները բարձրանան բեմը, և որոշ կերպով բացատրեն իրանց ամբաստանութիւնները, և որոնց նա մի առ մի կը պատասխանէ:

«Պ. Մարգէն, ժողովի գանձապահը խօսք խնդրեց, որ պատասխանէ պ. զը Կասսանեակին, բայց վերջինը յայտնեց որ չէ կամենում պատասխանել պ. Մարգէնին: (Մեծ ազմուկներ են լսում ձախակողմաններէ): Արանց յետոյ էլ կարծեմք զի Կասսանեակը արդէս չը կարողանայ իր անհրաժեշտութիւնը արտայայտել: Բայց իր ճառը սկսելուց առաջ նա խնդրեց որ քննութեան յանձնաժողովի անդամները բարձրանան բեմը, և որոշ կերպով բացատրեն իրանց ամբաստանութիւնները, և որոնց նա մի առ մի կը պատասխանէ:

«Պ. Մարգէն, ժողովի գանձապահը խօսք խնդրեց, որ պատասխանէ պ. զը Կասսանեակին, բայց վերջինը յայտնեց որ չէ կամենում պատասխանել պ. Մարգէնին: (Մեծ ազմուկներ են լսում ձախակողմաններէ): Արանց յետոյ էլ կարծեմք զի Կասսանեակը արդէս չը կարողանայ իր անհրաժեշտութիւնը արտայայտել: Բայց իր ճառը սկսելուց առաջ նա խնդրեց որ քննութեան յանձնաժողովի անդամները բարձրանան բեմը, և որոշ կերպով բացատրեն իրանց ամբաստանութիւնները, և որոնց նա մի առ մի կը պատասխանէ:

«Պ. Մարգէն, ժողովի գանձապահը խօսք խնդրեց, որ պատասխանէ պ. զը Կասսանեակին, բայց վերջինը յայտնեց որ չէ կամենում պատասխանել պ. Մարգէնին: (Մեծ ազմուկներ են լսում ձախակողմաններէ): Արանց յետոյ էլ կարծեմք զի Կասսանեակը արդէս չը կարողանայ իր անհրաժեշտութիւնը արտայայտել: Բայց իր ճառը սկսելուց առաջ նա խնդրեց որ քննութեան յանձնաժողովի անդամները բարձրանան բեմը, և որոշ կերպով բացատրեն իրանց ամբաստանութիւնները, և որոնց նա մի առ մի կը պատասխանէ:

«Պ. Մարգէն, ժողովի գանձապահը խօսք խնդրեց, որ պատասխանէ պ. զը Կասսանեակին, բայց վերջինը յայտնեց որ չէ կամենում պատասխանել պ. Մարգէնին: (Մեծ ազմուկներ են լսում ձախակողմաններէ): Արանց յետոյ էլ կարծեմք զի Կասսանեակը արդէս չը կարողանայ իր անհրաժեշտութիւնը արտայայտել: Բայց իր ճառը սկսելուց առաջ նա խնդրեց որ քննութեան յանձնաժողովի անդամները բարձրանան բեմը, և որոշ կերպով բացատրեն իրանց ամբաստանութիւնները, և որոնց նա մի առ մի կը պատասխանէ:

«Պ. Մարգէն, ժողովի գանձապահը խօսք խնդրեց, որ պատասխանէ պ. զը Կասսանեակին, բայց վերջինը յայտնեց որ չէ կամենում պատասխանել պ. Մարգէնին: (Մեծ ազմուկներ են լսում ձախակողմաններէ): Արանց յետոյ էլ կարծեմք զի Կասսանեակը արդէս չը կարողանայ իր անհրաժեշտութիւնը արտայայտել: Բայց իր ճառը սկսելուց առաջ նա խնդրեց որ քննութեան յանձնաժողովի անդամները բարձրանան բեմը, և որոշ կերպով բացատրեն իրանց ամբաստանութիւնները, և որոնց նա մի առ մի կը պատասխանէ:

«Պ. Մարգէն, ժողովի գանձապահը խօսք խնդրեց, որ պատասխանէ պ. զը Կասսանեակին, բայց վերջինը յայտնեց որ չէ կամենում պատասխանել պ. Մարգէնին: (Մեծ ազմուկներ են լսում ձախակողմաններէ): Արանց յետոյ էլ կարծեմք զի Կասսանեակը արդէս չը կարողանայ իր անհրաժեշտութիւնը արտայայտել: Բայց իր ճառը սկսելուց առաջ նա խնդրեց որ քննութեան յանձնաժողովի անդամները բարձրանան բեմը, և որոշ կերպով բացատրեն իրանց ամբաստանութիւնները, և որոնց նա մի առ մի կը պատասխանէ:

«Պ. Մարգէն, ժողովի գանձապահը խօսք խնդրեց, որ պատասխանէ պ. զը Կասսանեակին, բայց վերջինը յայտնեց որ չէ կամենում պատասխանել պ. Մարգէնին: (Մեծ ազմուկներ են լսում ձախակողմաններէ): Արանց յետոյ էլ կարծեմք զի Կասսանեակը արդէս չը կարողանայ իր անհրաժեշտութիւնը արտայայտել: Բայց իր ճառը սկսելուց առաջ նա խնդրեց որ քննութեան յանձնաժողովի անդամները բարձրանան բեմը, և որոշ կերպով բացատրեն իրանց ամբաստանութիւնները, և որոնց նա մի առ մի կը պատասխանէ:

«Պ. Մարգէն, ժողովի գանձապահը խօսք խնդրեց, որ պատասխանէ պ. զը Կասսանեակին, բայց վերջինը յայտնեց որ չէ կամենում պատասխանել պ. Մարգէնին: (Մեծ ազմուկներ են լսում ձախակողմաններէ): Արանց յետոյ էլ կարծեմք զի Կասսանեակը արդէս չը կարողանայ իր անհրաժեշտութիւնը արտայայտել: Բայց իր ճառը սկսելուց առաջ նա խնդրեց որ քննութեան յանձնաժողովի անդամները բարձրանան բեմը, և որոշ կերպով բացատրեն իրանց ամբաստանութիւնները, և որոնց նա մի առ մի կը պատասխանէ:

«Պ. Մարգէն, ժողովի գանձապահը խօսք խնդրեց, որ պատասխանէ պ. զը Կասսանեակին, բայց վերջինը յայտնեց որ չէ կամենում պատասխանել պ. Մարգէնին: (Մեծ ազմուկներ են լսում ձախակողմաններէ): Արանց յետոյ էլ կարծեմք զի Կասսանեակը արդէս չը կարողանայ իր անհրաժեշտութիւնը արտայայտել: Բայց իր ճառը սկսելուց առաջ նա խնդրեց որ քննութեան յանձնաժողովի անդամները բարձրանան բեմը, և որոշ կերպով բացատրեն իրանց ամբաստանութիւնները, և որոնց նա մի առ մի կը պատասխանէ:

«Պ. Մարգէն, ժողովի գանձապահը խօսք խնդրեց, որ պատասխանէ պ. զը Կասսանեակին, բայց վերջինը յայտնեց որ չէ կամենում պատասխանել պ. Մարգէնին: (Մեծ ազմուկներ են լսում ձախակողմաններէ): Արանց յետոյ էլ կարծեմք զի Կասսանեակը արդէս չը կարողանայ իր անհրաժեշտութիւնը արտայայտել: Բայց իր ճառը սկսելուց առաջ նա խնդրեց որ քննութեան յանձնաժողովի անդամները բարձրանան բեմը, և որոշ կերպով բացատրեն իրանց ամբաստանութիւնները, և որոնց նա մի առ մի կը պատասխանէ:

«Պ. Մարգէն, ժողովի գանձապահը խօսք խնդրեց, որ պատասխանէ պ. զը Կասսանեակին, բայց վերջինը յայտնեց որ չէ կամենում պատասխանել պ. Մարգէնին: (Մեծ ազմուկներ են լսում ձախակողմաններէ): Արանց յետոյ էլ կարծեմք զի Կասսանեակը արդէս չը կարողանայ իր անհրաժեշտութիւնը արտայայտել: Բայց իր ճառը սկսելուց առաջ նա խնդրեց որ քննութեան յանձնաժողովի անդամները բարձրանան բեմը, և որոշ կերպով բացատրեն իրանց ամբաստանութիւնները, և որոնց նա մի առ մի կը պատասխանէ:

«Պ. Մարգէն, ժողովի գանձապահը խօսք խնդրեց, որ պատասխանէ պ. զը Կասսանեակին, բայց վերջինը յայտնեց որ չէ կամենում պատասխանել պ. Մարգէնին: (Մեծ ազմուկներ են լսում ձախակողմաններէ): Արանց յետոյ էլ կարծեմք զի Կասսանեակը արդէս չը կարողանայ իր անհրաժեշտութիւնը արտայայտել: Բայց իր ճառը սկսելուց առաջ նա խնդրեց որ քննութեան յանձնաժողովի անդամները բարձրանան բեմը, և որոշ կերպով բացատրեն իրանց ամբաստանութիւնները, և որոնց նա մի առ մի կը պատասխանէ:

«Պ. Մարգէն, ժողովի գանձապահը խօսք խնդրեց, որ պատասխանէ պ. զը Կասսանեակին, բայց վերջինը յայտնեց որ չէ կամենում պատասխանել պ. Մարգէնին: (Մեծ ազմուկներ են լսում ձախակողմաններէ): Արանց յետոյ էլ կարծեմք զի Կասսանեակը արդէս չը կարողանայ իր անհրաժեշտութիւնը արտայայտել: Բայց իր ճառը սկսելուց առաջ նա խնդրեց որ քննութեան յանձնաժողովի անդամները բարձրանան բեմը, և որոշ կերպով բացատրեն իրանց ամբաստանութիւնները, և որոնց նա մի առ մի կը պատասխանէ:

«Պ. Մարգէն, ժողովի գանձապահը խօսք խնդրեց, որ պատասխանէ պ. զը Կասսանեակին, բայց վերջինը յայտնեց որ չէ կամենում պատասխանել պ. Մարգէնին: (Մեծ ազմուկներ են լսում ձախակողմաններէ): Արանց յետոյ էլ կարծեմք զի Կասսանեակը արդէս չը կարողանայ իր անհրաժեշտութիւնը արտայայտել: Բայց իր ճառը սկսելուց առաջ նա խնդրեց որ քննութեան յանձնաժողովի անդամները բարձրանան բեմը, և որոշ կերպով բացատրեն իրանց ամբաստանութիւնները, և որոնց նա մի առ մի կը պատասխանէ:

«Պ. Մարգէն, ժողովի գանձապահը խօսք խնդրեց, որ պատասխանէ պ. զը Կասսանեակին, բայց վերջինը յայտնեց որ չէ կամենում պատասխանել պ. Մարգէնին: (Մեծ ազմուկներ են լսում ձախակողմաններէ): Արանց յետոյ էլ կարծեմք զի Կասսանեակը արդէս չը կարողանայ իր անհրաժեշտութիւնը արտայայտել: Բայց իր ճառը սկսելուց առաջ նա խնդրեց որ քննութեան յանձնաժողովի անդամները բարձրանան բեմը, և որոշ կերպով բացատրեն իրանց ամբաստանութիւնները, և որոնց նա մի առ մի կը պատասխանէ:

«Պ. Մարգէն, ժողովի գանձապահը խօսք խնդրեց, որ պատասխանէ պ. զը Կասսանեակին, բայց վերջինը յայտնեց որ չէ կամենում պատասխանել պ. Մարգէնին: (Մեծ ազմուկներ են լսում ձախակողմաններէ): Արանց յետոյ էլ կարծեմք զի Կասսանեակը արդէս չը կարողանայ իր անհրաժեշտութիւնը արտայայտել: Բայց իր ճառը սկսելուց առաջ նա խնդրեց որ քննութեան յանձնաժողովի անդամները բարձրանան բեմը, և որոշ կերպով բացատրեն իրանց ամբաստանութիւնները, և որոնց նա մի առ մի կը պատասխանէ:

«Պ. Մարգէն, ժողովի գանձապահը խօսք խնդրեց, որ պատասխանէ պ. զը Կասսանեակին, բայց վերջինը յայտնեց որ չէ կամենում պատասխանել պ. Մարգէնին: (Մեծ ազմուկներ են լսում ձախակողմաններէ): Արանց յետոյ էլ կարծեմք զի Կասսանեակը արդէս չը կարողանայ իր անհրաժեշտութիւնը արտայայտել: Բայց իր ճառը սկսելուց առաջ նա խնդրեց որ քննութեան յանձնաժողովի անդամները բարձրանան բեմը, և որոշ կերպով բացատրեն իրանց ամբաստանութիւնները, և որոնց նա մի առ մի կը պատասխանէ:

«Պ. Մարգէն, ժողովի գանձապահը խօսք խնդրեց, որ պատասխանէ պ. զը Կասսանեակին, բայց վերջինը յայտնեց որ չէ կամենում պատասխանել պ. Մարգէնին: (Մեծ ազմուկներ են լսում ձախակողմաններէ): Արանց յետոյ էլ կարծեմք զի Կասսանեակը արդէս չը կարողանայ իր անհրաժեշտութիւնը արտայայտել: Բայց իր ճառը սկսելուց առաջ նա խնդրեց որ քննութեան յանձնաժողովի անդամները բարձրանան բեմը, և որոշ կերպով բացատրեն իրանց ամբաստանութիւնները, և որոնց նա մի առ մի կը պատասխանէ:

«Պ. Մարգէն, ժողովի գանձապահը խօսք խնդրեց, որ պատասխանէ պ. զը Կասսանեակին, բայց վերջինը յայտնեց որ չէ կամենում պատասխանել պ. Մարգէնին: (Մեծ ազմուկներ են լսում ձախակողմաններէ): Արանց յետոյ էլ կարծեմք զի Կասսանեակը արդէս չը կարողանայ իր անհրաժեշտութիւնը արտայայտել: Բայց իր ճառը սկսելուց առաջ նա խնդրեց որ քննութեան յանձնաժողովի անդամները բարձրանան բեմը, և որոշ կերպով բացատրեն իրանց ամբաստանութիւնները, և որոնց նա մի առ մի կը պատասխանէ:

տոյ էլ յարձակմաններ ու թշնամանքներ չը մնաց, որ պ. զը Կասսանեակ չը թափեց ձախակողմաններին դէմ, այնպէս որ ժողովի նախագահը ստիպված էր անհրաժեշտ յիշեցնել զրան, որ չը շեղուի օրական հարցից, և որ ձանձախ իր պարտականութիւնները:

«Վե այսպէս երկար վիճարանութիւններից յետոյ, որոնց մի առ մի այստեղ առաջ բերելը եւ աւելորդ եմ համարուեալ, նայելով հարցի ծանրակշռութեանը, և որոնց մէջ տաք տաք մանակցում էին պ. Կրօզէ-Պուր-նէյյոն և Պրօքէն, պ. զը Կասսանեակին ընտրութիւնը վաւերացաւ:

«Վե միայն ժամը 7 և 50-ին վերջացաւ ժողովը»:

ԳԵՐՄԱՆԻԱ

Այսօր հանդիսաւոր կերպով կը կատարվի Բերլինում կոմունիստական Բիւրօյի ամենամեծ հանդէսը կոմունիստական հետ, որ կուսակալութեան ատենագիր է:

Նրեկոյիան խնջոյքում, որ իշխան Բիւմարը սուրեց այս առիթով, դահլիճներից մէկի մէջ շատ աչքի էր խփում այն բոլոր որ Ազգաւտա կայսրուհին ընծայել էր հարսանիքին կոմունիստական Բիւրօյին: Բոլոր միներսորները ինչպէս և բազմաթիւ զինուորականներ 3 ուլանի խմբից ներկայ էին նրեկոյիան խնջոյքին:

Reichsanzeiger մի քանի հրովարտակներ է հրատարակել, որոնց հրամանի զօրութեամբ արգելվում են ռամկասօցիալական բոլորներին հրատարակումը Բալթիկում, Բրեսլայում, Գոթայում, և որոնք հրամայում են

Եւ ինչ էք կարծում՝ ամբողջ Գոման ընդունեց պ. Գ. Եւանգուլօվի խնջոյքի առաջարկութիւնը. ամենքը վեր կացան, բացի կարծեմ երկուսից՝ Սունդուկեանցից և Աբգար Յովհաննիսեանցից:

Այդտեղ կիպիանին անդրուշտութիւն ունեցաւ դժբաղդապէս ասել «ես այդ վիճաք կը յայտնեմ իշխանութեանը»:

Այսօր, այդ լաւ խօսք չէ...

Այդպէս վարվում են տարրական ուսումնարանների վարժապետները իրանց աշակերտների հետ՝ «դուք չարութիւն էք անում, ես կը յայտնեմ այդ մասին տեսչին»:

Պ. Կիպիանից, որ ճշմարիտ խելօք մարդ է, կարելի էր սպասել որ նա աւելի խելք ցոյց կը տայ, քան թէ իր առաջին քայլերը և նրանց հետ քուէակող ձայնաւորները:

Այս իրաւագէտների գլխները, նրանց ուղեղները բոլորովն ուրիշ կերպ են ստեղծված քան թէ հասարակ մահկանացուների... Նորերում մի մեծ ժողովի մէջ, որտեղ խօսվում էր մեր գերի մեծան առ ներքին հարցի վրա, մի իրաւագէտ (աղօլօկատ էր նա) բացակայեց՝ «Գոմանի վիճաքը գերեզմանատները քաղաքից տեղափոխելու մասին անի իր առաջին (իրաւագէտ ու չը գիտէ թէ դա ընդհանուր օրէնք է), մենք իրաւունք ունենք, մենք պարտաւոր ենք բողոքել այդ տեսակ անիրաւ վճարի դէմ... Միթէ թէ դու անում վճարի որ իմ հօր կամ մօր մարմինը չնրբին ուստեղ տամ (բառ առ բառ) ես պէտք է նոյնպէս համբերեմ և չը բողոքեմ...»

Ընթերցողը հր սասցի թէ իրաւագէտների ուղեղը առանձին կերպով է կազմված և նրանց լօգիկան էլ մնացած մարդիկների լօգիկայից տարբերվում է...

Այսօր ինչ յարաբերութիւններ կայ՝ գերեզմանատները քաղաքի գծից տեղափոխելու և նշանակների մարմինները չնրբին ուստեղ տալու մէջ... Ամեն մարդ կասէ որ ոչինչ յարաբերութիւն չը կայ, բայց իրաւագէտը գտնում է լօգիկական յարաբերութիւն առ յօգիկութիւն և առ մէջ...

Եւ ժողովը ձայների բազմութեամբ այնուամենայնիւ ընտրեց պարոնին մասնաժողովի անդամ, որ պէտք է մշակի գերեզմանատների խնդիրը...

Լաւ են կազմվում մեղանում մասնաժողովներ...

Հանուկի, Կասսէն, Գլիկիօի և Լիօսցիցի ռամկասօցիալական ժողովների ցրվելը:

Ռամկասօցիալական Կէյլը պատգամաւորը վեցամեայ բանտարկութենից յետոյ երէկ, նոյեմբերի 1-ին դուրս եկաւ Գրեզդենի բանտից: Նրան իսկոյն հրամայեցին, որ այլ ևս այս քաղաքում չը մնայ:

«Berliner Freie Presse» լրագրի խմբագիրն մի տարով բանտ գատապարտեցին Արեւելքը փոխում էր վերնագրով յօրուածի մասին, և որի մէջ նա գովում էր Ալէրա Զաուելիցի վարմունքը: Այդ մի և նոյն խմբագիրն նոյնպէս երկու ամիս բանտ վճակեցին, որովհետեւ նա մի ձառի մէջ ստում էր որ ներկայ կը օնը ժողովրդի համար արդէն իր օրհանին է հասել:

Կայսեր հրամանով Բերլինի զօրքերի հրամանատար գեներալ-էյտանանտ Նեոմաննին պաշտօնից ազատեցին, և տուին նրան թազի առաջի աստիճանի պատուանշանը: Նրան փոխանակեց կոմս Վարդէս Իւբէն:

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—Վիէնայի «Polit. Corresp.» լրագրին Կ. Պօլիցի հարցում են, նոյեմբերի 7-ին, որ Բ. Գուռը կրկին մէկ գրութիւն ուղարկեց ռուսաց ղեկապան Իշխան Լօբանօվ-Բոստոլսկուս, որի մէջ նա յայտնում է, որ բոլորարական աւազակների խումբերը կողոպտում և աւերում են Գեմտիկի մօտ գտնված գիւղերը: Բ. Գուռը կարծում է որ բոլորարական աւազակների այս խումբերը կազմակերպվում են ռուսաց զօրքերին դրաված հողերում: Այս պաշտօնազրկ պահանջում է, որ քննութիւն սկսվի և նախազգուշացնող ու պատժող միջոցներ գործ դրվեն:

Բայց եթէ մեր իրաւագէտների յատկութիւնն է առանձին տեսակ լօգիկայով մտածելու, մեր բնագէտները յատկութիւնն է անհնարին բաները հնարաւոր անելու:

Թիֆլիսում կայ մի պարոն, որի ազգանունն է Արշակ Ն ա հ ա պ ե տ ե ա ն: Այդ պարոնը բոլորովն այնքան նա հ ա պ ե տ ա կ ա ն չէ, որքան երևում է աղբանուշիկից: Նա բնագիտութեան կանխիկատ է և ուսուցիչ է: Պարոնը ընտրվել է նորերում Թիֆլիսի Ներսիսեան դպրոցի տեսչի պաշտօնակատար, բայց ընդունել է այդ պաշտօնը այն պայմանով որ չի թողնի իր գասերը: Հոգաբարձութիւնը համաձայնվել է: Պարոնը այսպիսով ունի (բացի տեսչի պաշտօն վարելուց) շաբաթական 16 դաս Ներսիսեան դպրոցում, 6 դաս իր սեփական դպրոցում և մի 10 դաս էլ մասնաւոր աներում: Ուրեմն շաբաթական 38 դաս:

Յայտնի է վարժապետական պրակտիկայից որ ամենաբարեխիղճ, ամենաաշխատասէր, ամենաառողջ կուրծք ունեցող վարժապետը երբէք չաբաթական 30 դասից աւելի չէ կարող տալ: Իսկ պ. Նահապետեան դպրոցից է գտել շաբաթական 38 դաս տալ և բացի սորանից Ներսիսեան դպրոցի պէս մի միջնակարգ դպրոցում ժամանակ ունենալ տեսչութիւն անելու:

Հարցնող լինի, թէ երբ է կարողանում պարոնը իր տեսչութեան պաշտօնը վարել...

Յ Ս Յ Տ Ա Ր Ա Ր Ո Ի Թ Ի Ի Ն Ն Ե Ր

ԳՆԴԱՐԱԿԱՆ ԱՆՆՈՒՄ

որ գտնվում էր Գոթիկոսի փողոցի վրա Սա-
րաջօրի աստի, այժմ գտնվում է նոյն ԳՈՒՈ-
ՎԻՆՍԿԻ ֆՈՂՈՑԻ ՎՐԱ, ԾԻՕԵՎԻ ՏԱՆԸ,

Մամուլի տակից դուրս եկաւ
ՕՐԵՑՈՅՑ

ԿԵՆՏՐՈՆԱԿԱՆ ԳՐԱՎԱՃԱՌԱՆՈՑԻ
1879 թ. Համար.
Գինն է 15 կոպ. Հարկերով զնայնորին
20% զեջումն կը լինի: Օտարաբարաբարաբ

ԹԻՖԼԻՍԻ ՎՆԱՆՈՒՄ
ԿԵՆ ԻՎԱՆ ՆԻԿՈՂՕՍՈՎ

Յայտնում եմ թիֆլիսի և օտար
քաղաքների պատուելի հասարակութեանը, որ
գնել եմ եւրոպական քաղաքներում 200 հաս
ամենաընտիր կարելու մեքենաներ. այսինքն
մեծ բաղիմաւոր ՏԵԻՏՈՆԻԱ, ՄԱՆՍՖԵԼԻ,

ԹԻՖԼԻՍԻ ԲԱՂԱՔԱՅԻՆ ՎԱՐՁՈՒԹԻՒՆԸ
յայտնում է, որ նոյեմբերի 10-ին ներկայ տար-
վայ իր ներկայութեամբ կը լինի անուրբ առանց
կրկնաճուրղի քաղաքին պատկանող 156/10 քա-

ԹԻՖԼԻՍԻ ՄԻՐԱՅԻՆ
ԼԵՆՆ ԵՐԿԱԹԱՂՈՒՄԻՄ-
ՆԱՐԵՆԻ ՀՈԳԵՐԵՐՉԸ

ԿԵՆ ԽՈՐՀՈՒՐԻԸ յայտնում է,
որ նոյեմբերի 10-ից մինչև 20-ը առաւօտեան
10—2 ժամը ուսումնարանի շինութեան մէջ
(Կուկիայում, Վորոնցովիայա նաբրեժնայա

ԻՍՏՅ ԵԳՕՐԻՉ ՓԻԹՕ-
ԵՎԻ ԳՐԱՆՆԵՆԿՎՈՒՄ

Ծախում է 5% ԱՌԱՋԻՆ ԵՒ ԵՐԿՐՈՒԹ փոխա-
ուութեան ՏՈՄՍԱԿՆԵՐ և ԱՐԵՆԵԼԵՆԵՐ կրկնորդ
փոխաուութեան օրկղացիաներ: Նոյնպէս
զնում է ամեն տեսակ ՏՈԿՈՍԱԿԵՐ ԹՂԹԵՐ

ԳՐԻԳՈՐ ՆԱՍԻՆԵՆԻ
ՊԵՏՐՈՍԻ ՀԱԳՈՒՍՏՆԵ-
ՐԻ ԽԵՆՈՒԹՈՒՄ ԵՐԵՒԵ-
ՆԵՆԸ ՀԻՐԱԿՐԿԻ ՎՐԸ

ստացվել են մեծ քանակութեամբ ՅՐԱԿԻ ԵՒ
ՏՐԻԿՈՒ ՄԻՐՏԻԿՆԵՐԻ ԾՈՐԵՐ, որտարական
ԱՌԱՌՈՏԵԱՆ ԺՕԿԵՏՆԵՐ, ձմեռային ՊԱՆՏՈՆԵՐ և
ՎԱՐՏԻԿՆԵՐ, երկխոյց Տաղուստներ, ՎԵ-

1878
Նոյեմբերի 12-ին կիրակի երեկոյ Երաժշտական դասընթացում

Պ. ԱՄԵՐԻԿԱՆԸ ԿԸ ՏԱՅ
Բ արեւելք մասնակցութեամբ
Տ. Նահապետի, պ. Ամիլիոյ և հայ-թատրոնաւորաց
Թատրոնական նուագաշանդէս և գրական երեկոյ

ՀԱՅ ՆԿԱՐԻՉՆԵՐ

Վօրրվիկ 1 արարուածով հեղ. Կոն Սալլազորի, փոխարկից պ. Չմկիան,
իսկ կուպեաները յարմարացրեց պ. Ամերիկան
Գ Ո Ր Ծ Ո Ղ Ա Ն Ձ Ի Ն Ք
Պօղոս Կոնան, նկարիչ Պ. ՄՕՒՆԵԱՆՑ
Արշակ, սորա բարեկամ, նկարիչ նմանպէս Պ. ԼԱՂԱՅԵԱՆՑ
Արզուհանեանց, արտուղարին սովանիկ Պ. ՍԱՏԻՆԵԱՆՑ
Նինո, սորա աղջիկը Տ. ՇԱՀԱՋԻՉԵԱՆՑ
Գրիգոր, Կոնու ծառան, զարաբաղի Պ. ՏԵՐ-ԳԱՌԹԵԱՆՑ

ՀԱՅ-ՎԱՐՏԱԿԱՆ ԳՐԱԿԱՆ ՀԱՆՈՒՄ

Պ արուևնակութիւն Անձինք
1) ՀԱՅԻ ԳՆՆԳԱՅԸ, Կամառ. Բաթիպայից կարտասանէ. Պ. ՉՄՇԿԱՆ
2) ԽԻՐ ՍԵՌԻԱՄՍՁ, առած՝ կը պատմէ. Պ. ԱՄԵՐԻԿԱՆ
3) ԱՌԱՉ ԹԻՖԼԻՍԻ ԿԵԱՆՔԻՑ, կը պատմէ. Պ. ՈՒՄԻԿՈՎ
4) ՏԻՐԱՑՈՒ ՏԵՐՏԵՐՅՈՒ, զանեշտ կը պատմէ. Պ. ԱՄԵՐԻԿԱՆ
5) ԱՐԱՉ ՎՐԱՑԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔԻՑ, կը պատմէ. Պ. ՈՒՄԻԿՈՎ

ԲԱՐՐՈՒԿԻ

Կօմպիլա 1 արար. հեղ. Մօլիերի. երգային փոխարկութիւն Ամերիկանի
Գ Ո Ր Ծ Ո Ղ Ա Ն Ձ Ի Ն Ք
Բարբուլէ Պ. ՍԱՏԻՆԵԱՆՑ
Անձինք, զորս կինը Տ. ՇԱՀԱՋԻՉԵԱՆՑ
Փօրժ, սորա հայրը Պ. ՀԱՌԱՋԱՐԵԱՆՑ
Վիրա, զոյս աղջկանը Պ. ՄՕՒՆԵԱՆՑ
Փարօ, Բարբուլէի ծառան Պ. ՇԱՐԲԱՐՈՆԵԱՆՑ
Բժիշկ, սորա զրացին Պ. ԱՄԵՐԻԿԱՆ
Վաղերիս, Անձինքի սիրահարը Պ. ԱՌԱՋԱՆՑ

ԿՕՄԻԿ-ԿՈՒՊԼԵՏՆԵՐ

Կերպի Պ. ԱՄԵՐԻԿԱՆԸ
ԵՒ ՎՈՍԿՐԵՍԵՆԻ 12-ԿՈ ՍՈՅԲՐԻ, ԵՒ ԶԱԼԻ ԵՒՅՄԱԿԱՆ ՄՈՅԿԱԿԱՆ ՕԲՇԵՍՏՅԱ
ՊՐԵՃԱՎԵՆՈ ԵՒԴԵՒ ԵՒ ԱՐՄԻՆԵՍԿՈՅՒ ԶՅԻՒՄ 1) ՈՒՍԻ ԶԻՎՈՆԻՍԿԻ, ՎՈԵՎ.
ԵՒ 1 ԴԵՅԻՍՏ. ՍՈՇ. ԳՐ. ՏԱԼԼԱԳՈՒԹ, ՍԵՐԵՎԵՐԵՒ ՍՐՏՏԱԿՈՒ Գ. ՎԻՄԻՍԿԱՆԿ. 2)
ԱՆԻՏՐԱԿՏԻՍ ԵՒ ՐԱՏԿԱՅԻՆ ԵՒ ԿՈՒՅԵՏԻՄ. ԵՒ 3) ԲԱՐԲՈՒԿԻ ԿՈՄԵԴԻԱ ԵՒ 1
ԴԵՅԻՍՏ. ՄՈՅԵՐԱ, ԿՈՒՅԵՏԻՍ ՍԵՐԵՎԵՐԵՒ Գ. ԱՄԵՐԻԿԱՆԸ.

ՏԵՂԵՐԻ ԳԻՆԸ
Թիֆլիսաւորաններ 4 հօդու (ընտա-
նկան) 8 ը.
Թիֆլիսաւորան 4 ը.
Բաղկաթոն 3 ը.
Ս Կ Ի Չ Բ Ե Ն Է 7 1/2 Ժ Ա Մ Ի Ն

Տոնակները կարելի է առնել, պ. Լանիօի երաժշտական մագազինում Արքունու դալ-
լերէյում, պ. Տէր-Սարգսեանի թղթափաճառանոցում պօլիցի ասկը և իրան պ. Ամերիկանի
նից, իսկ ներկայացման օրը թատրոնի կասուսի

Ծախում է ՄԵԿ ՄԵՇ ԵՐԿԱԹԻ ԱՐԿՂ (կատա)

փողը համար: Գնի համար կարելի է տեղեկա-
նալ Կաթօղկների եկեղեցու դիմաց Մեկը-
նորարողի տանը

Բարեկամը գործակցութեամբ նկարիչ ԽՕ-

զորովիչի և նրա առաջնորդութեան
տակ, հայ նկարիչները լողը լին խողի ժա-
մանակ կը ներկայացնին հետեւեալ կ ե ն գ ա-
նի պատկերները.
1, Ն կ արիչի ն ր ա զ ը, (փառքը և
սէրը պատկում են նկարչին)
2, Մ ա ա ա յ ի ր ա զ ը, (Հոռոմիսիւր աղ-
բիւրից է վերադառնում.)

ԿԵՆՏՐՈՆԱԿԱՆ ԳՐԱՎԱՃԱՌԱՆՈՑՈՒՄ

(ԱՐԾՐՈՒՆՈՒ ԳԱՂԵՐԵՈՒՄ)
Վ ա ճ ա ո լ ու մ ե ն հ ե տ ն ե ա լ հ ա յ ե ռ է ն գ ը ը ը ը

- 1. Ն. Տէր-Ղևոնդեան Մայրենի լեզու. ա. տարի վեցերորդ տիպ. 35
2. բ. տարի չորրորդ տիպ. 40
3. գ. և դ. ա. երկր. տիպ. 70
4. Ղ. Աղայեանց՝ Ուսումն Մայրենի լեզուի, երրորդ տիպ. 15
5. Տէր-Ստեփանեանի՝ Աղբուրք քրիստոնէական հաստոյ. 50
6. Գ. արքեպ. Ալվազեան՝ Նախակրթանք գրաբար լեզուի մ. ա.
հինգերորդ տիպ. 40
7. Տէր-Նաւթեանց՝ Русское Слово 35
8. Արովեանց՝ Հայոց պատմութիւն երկրորդ տիպ. 60
9. Հատընարի ընթերցումաճք ի մասնագրաց նախնեաց՝ հայերէս՝
Ճանօթութեամբ Վիէննա թռուսեան 4
10. Թորոս Լեոնի պատմական վէպ աղբ. կեանքից 1
Այս օրերս կը ստանանք Վենետից Առձեռն բառարաններ, Հայաստանի քարտէզը
և ընտիր մասնագիրների աշխատութիւններից շատերը